

Sağlıkta reklam yasağının ve tanıtım kurallarının ihlali

Oya Öznur*

Hekim, mesleğini uygularken reklam yapamaz, ticari reklamlara araç olamaz, çalışmalarına ticari bir görünüm veremez; insanları yanıltıcı, paniğe düşürücü, yanlış yönlendirici, meslektaşlar arasında haksız rekabete yol açıcı davranışlarda bulunamaz.

Her gün yazılı/görsel basın ile internet siteleri ve sosyal medyada, sağlık hizmetine ilişkin haber, ilan, röportaj, teşekkür, fotoğraf, promosyon, paylaşım gibi çeşitli biçimlerde ve adlar altında tanıtım kurallarını ihlal eden, açık ya da örtülü reklam niteliğinde yayınlarla karşılaşmaktayız. Sağlıkta reklam yasağına aykırı ve talep yaratmaya dönük olan bu paylaşım ve girişimler, 6023 sayılı Türk Tabipleri Birliği Kanunu uyarınca disiplin soruşturmalarının konusu olduğundan ve bu ihlaller nedeniyle disiplin cezaları verildiğinden, konuyu bu yazımızda detaylarıyla ele almak istedik;

1- Sağlık alanındaki düzenlemelerin tamamında hekimlerin ve sağlık kuruluşlarının her ne suretle olursa olsun reklam yapması yasaklanmıştır; bilgilendirme ve tanıtım faaliyetleri ise belirli kurallara tabi tutularak önemli ölçüde sınırlandırılmıştır. Nitekim ülkemizde hekimlik uygulamalarının esaslarını belirleyen 1219 sayılı Tababet ve Şuabatı San'atlarının Tarzı İcrasına Dair Kanun'un 24. maddesi gereğince; "İcrayı sanat eden tabipler hasta kabul ettikleri mahal ile muayene saatlerini ve ihtisaslarını bildiren ilanlar tertibi-ne mezun olup diğer suretlerle ilân, reklâm vesaire yapmaları memnudur."

Bu yasak Tıbbi Deontoloji Tüzüğü'nde de düzenlenmiş olup, 8. maddesi gereğince; "Tabiplik ve dış tabipliği

mesleklerine ve tedavi müesseselerine, ticari bir veçhe verilemez. Tabip ve dış tabibi, yapacağı yayınlarda tababet mesleğinin şerefini üstün tutmaya mecbur olup, ne suretle olursa olsun, yazılarında kendi reklâmını yapamaz. Tabip ve dış tabibi, gazetelerde ve diğer neşri vasıtalarında, reklâm mahiyetinde teşekkür ilanları yazdıramaz." 39. maddesi gereğince de; "Tabip ve dış tabibi, meslektaşlarının hastalarını elde etmeğe mâtuf hareket ve teşebbüslerde bulunamaz."

İlgili mevzuatın açık düzenlemelerinin yanı sıra, Türk Tabipleri Birliği'nin 47. Büyük Kongresi'nde kabul edilen ve tüm hekimlerin uymakla yükümlü olduğu Hekimlik Meslek Etiği Kuralları'nın 11. maddesine göre de; "Hekim, mesleğini uygularken reklam yapamaz, ticari reklamlara araç olamaz, çalışmalarına ticari bir görünüm veremez; insanları yanıltıcı, paniğe düşürücü, yanlış yönlendirici, meslektaşlar arasında haksız rekabete yol açıcı davranışlarda bulunamaz..."

Sağlık Meslek Mensupları ile Sağlık Hizmetlerinde Çalışan Diğer Meslek Mensuplarının İş ve Görev Tanımlarına Dair Yönetmeliğin 5. maddesinin c bendinde de; "Sağlık meslek mensupları ile sağlık hizmetlerinde çalışan diğer meslek mensuplarının, yanıltıcı, talep artırıcı ve kendilerini övücü tanıtım yapamayacağı, kampanya düzenleyemeyeceği ve hiçbir şekilde reklam yapamayacağı; sadece isim, unvan, dal ve adreslerini tanıtabilecekleri"

temel ilkeler arasında sayılmıştır.

Sadece sağlık alanını düzenleyen mevzuatta değil, örneğin Ticari Reklam ve Haksız Ticari Uygulamalar Yönetmeliği'nin 5. maddesinin (ğ) bendinde de; "Reklamlar, hastaların tedavi öncesi ve sonrasına ait ifade ya da görüntüler içeremez." denilmek suretiyle talep yaratmaya yönelik faaliyetler engellenmeye çalışılmıştır.

Elbette bu yasak ve sınırlamalar sadece hekimler için değil, sağlık kurum ve kuruluşları için de bağlayıcıdır. Nitekim Özel Hastaneler Yönetmeliği'nin "Bilgilendirme ve Tanıtım" başlıklı 60. maddesi ve Ayakta Teşhis ve Tedavi Yapılan Özel Sağlık Kuruluşları Hakkında Yönetmeliğin 29. maddesi ile de; "sağlık kuruluşlarının reklam yapamayacağı, tanıtımların insanları yanıltan, yanlış yönlendiren, abartılı ve talep yaratmaya yönelik olamayacağı, diğer sağlık kuruluşları aleyhine haksız rekabet yaratan davranışlarda bulunulamayacağı" açıkça düzenlenmiştir.

2- 6023 sayılı Türk Tabipleri Birliği Kanunu'nun 1. maddesinde, Türk Tabipleri Birliği ve bağlı tabip odalarının kuruluş amacı; "tabipler arasında mesleki deontolojiyi ve dayanışmayı korumak, tabipliğin kamu ve kişi yararına uygulanıp geliştirilmesini sağlamak ve meslek mensuplarının hak ve yararlarını korumak" olarak tanımlanmıştır. Yine 6023 sayılı Kanun'un 28. maddesi ile tabip odalarına "...yazılı ve sözlü vasıtalarla reklam yapılmasını

* İstanbul Tabip Odası Hukuk Bürosu

önlemek” görevi verilmiştir.

6023 sayılı Kanun’la verilen görev ve sorumlulukların bir gereği olarak internet ortamındaki tanıtım faaliyetlerine ilişkin kural ve sınırlar da belirlenmiş, “Hekimler ile Sağlık Kurum ve Kuruluşlarının Elektronik Ortamlardaki Paylaşımlarına İlişkin Kılavuz” hazırlanmış ve Türk Tabipleri Birliği’nin 67. Büyük Kongresi’nde kabul edilmiştir. Bu kapsamda, tüm hekimler ile sağlık kurum ve kuruluşlarının internet ortamının kullanımında, aşağıda özetle yer alan ilkelere ve kurallara bağlı kalması beklenmektedir:

- Sağlığı koruyucu ve geliştirici nitelikte, toplumu bilgilendirmeye yönelik içerik paylaşılabilir. Doğruluğu bilimsel olarak kanıtlanmamış bilgilere yer verilemez. Verilen bilginin kaynağı ve son güncelleme tarihi belirtilmelidir.
- Her bilgilendirme sayfasının altında “Sayfa içeriği sadece bilgilendirme amaçlıdır, tanı ve tedavi için mutlaka doktorunuza başvurunuz” ifadesi, en az diğer yazılarla aynı puntoda ve kolaylıkla fark edilebilir biçimde yer almalıdır.
- Tedavi edici sağlık hizmetine yönelik bilgiler içeren (ifade, yazı, fotoğraf, video, röportaj, haber vb.) ögelere hiçbir şekilde yer verilemez.
- Hastaların sır kapsamındaki bilgileri hiçbir biçimde paylaşamaz. Hasta mahremiyetinin korunması için her türlü önlem alınır.
- Hastaların tedavi öncesi ve/veya sonrasında ait görüntülerine ya da ifadelerine hiçbir şekilde yer verilemez. Ayrıca bu nitelikteki yayınlara link verilerek yönlendirme de yapılamaz.
- Sağlık çalışanlarının, tedavi öncesi, sırası ve sonrasında hasta ve hasta yakınları ile birlikte görüntülerine yer verilemez.
- Deontoloji kurallarına ve hasta haklarına uymayan, abartılı, insanları yanıltıcı, korku veya paniğe düşürücü, yanlış yönlendirici, gerçeğe aykırı ifadeler kullanılamaz.
- Meslektaşlar ve/veya sağlık kurum ve kuruluşları arasında rekabete yol açan, hekimliğe ve sağlık kuruluşlarına ticari bir görünüm veren, reklam niteliğinde, kendilerini, sundukları hizmeti ya da sağlık kurum ve kuruluşunu öven, ön plana çıkaran, diğer sağlık kurum ve kuruluş-

ları ile hekimleri kötüleyen ibarelere yer verilemez.

- Hekim hakkında veya sağlık kurum ve kuruluşu ile burada görev yapan sağlık personeli hakkında, hastalara ait değerlendirmelere, görüş bildirimine, teşekkür ilanlarına yer verilemez.
- Muayenehane ve diğer sağlık kurum ve kuruluşlarının fiziki ortamı ile tıbbi cihaz veya donanımlara ilişkin ifade ve görüntüler kullanılamaz.
- İnternet ortamında hasta bizzat muayene edilmeden, yöneltilen soruların yanıtlanması suretiyle tedavi önerilerinde bulunulamaz. Bu yolla hasta, belirli bir hekim ya da sağlık kuruluşuna yönlendirilemez.
- Herhangi bir ücret, kampanya ya da indirim bilgisine veya hizmetin ücretsiz olduğuna ilişkin ifadeler yer verilemez.

3- 6023 sayılı Kanun’un 39. maddesi ve Türk Tabipleri Birliği Disiplin Yönetmeliği hükümleri gereğince tabip odaları -bildirim ve şikâyet üzerine veya re’sen inceleme yapma, soruşturma açma, disiplin kovuşturması yürütme, disiplin cezası verme görev ve yetkilerine sahiptir.

Türk Tabipleri Birliği Disiplin Yönetmeliği’nin 4. maddesinin;

- b fıkrasında “tanıtım kurallarına aykırı davranmak”
- c fıkrasında “Her türlü iletişim mecrasında reklam amacına yönelik yazılar yazmak, yazdırmak veya açıklamada bulunmak yahut ortağı olduğu kuruluş veya şirket aracılığıyla bu anlamda reklam yapılmasını sağlamak”
- d fıkrasında “Bireysel olarak veya yöneticisi oldukları dernekler ya da çalıştıkları kurumlar aracılığıyla ticari ürün veya hizmetin tanıtımında yer almak veya reklamına aracılık etmek”
- e fıkrasında “El ilanları, tabelalar, basın ve benzeri yollarla meslektaşlar arası haksız, tıp dışı rekabete yol açacak duyurular yapmak” ihlalleri için para cezası verileceği öngörülmüştür. Yönetmeliğin 7. maddesi de benzer ihlalin tekrarı halinde üst cezanın verilebileceğini düzenlemiştir.

6023 sayılı Kanun’un 39. maddesi gereğince onur kurulları, sözü edilen ihlallerin tespiti halinde disiplin cezası vermek durumunda kalmaktadır.

Meslektaşlar ve/veya sağlık kurum ve kuruluşları arasında rekabete yol açan, hekimliğe ve sağlık kuruluşlarına ticari bir görünüm veren, reklam niteliğinde, kendilerini, sundukları hizmeti ya da sağlık kurum ve kuruluşunu öven, ön plana çıkaran, diğer sağlık kurum ve kuruluşları ile hekimleri kötüleyen ibarelere yer verilemez.

